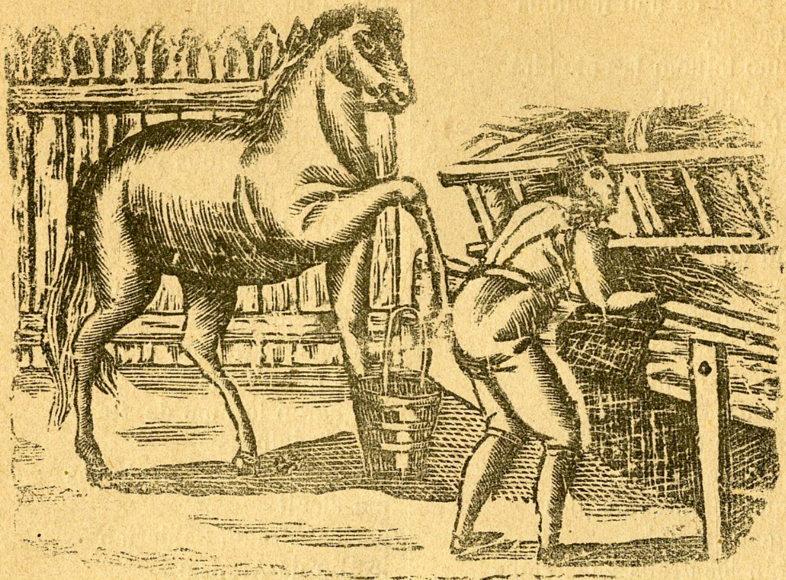

VIDA Y TREVALLS

DE UN DESGRACIAT CABALL.

Qui tindrá compasió
me escoltará
y pot ser me ajudará
á plorar mos mals
son tan crescuts mos treballs
que es mon dol
digne de tenir consol
ab gran ternura,
lo vell y la criatura
que me oirá
gran conpasió tindrá
de mos gemechs
tant los Llatins com los Grechs
tots plorarán,
y altres també sen riurán
pensant que es maula
ó alguna fingida faula
de las de Isop
de las que contan del Llop
y la Guineu;
pero si lo que oiréu
pot arribá
que se puga presentá
à favor meu
devant de Jupiter Deu
dels animals,
pot ser que los meus mals
mitigará,
y ab assó me premiará
ab algun dó
oiu ab atenció
la mia vida

que se ha de nou traduida
en Catalá,
perque tothom la entendrá
mes facilment
Poeta de naxament
es lo Autor
y si se troba en error
segons estil
algun que siga sutil
ho esmenará
y ab assó pot esperá
gracias den Mas
que de unigenit capàs
lo abonará;
es la idea del dictá
compost en prosa
perque servesca de glosa
als meus amichs,
sabrán los grans y los xichs
que jo nasquí
en casa de Bellvehí
de la Sellera,
fou la Mare escallera
de can Padrós
y fou criada à Pinós
quant fou pollina;
era filla de Padrina
del Torrentó,
y mon Pare de llató
se va criá
al Bartolí de Vidrá
ab gran aufana
fill de l' Euga rebadana
del Cavallèr
y de mon Avi se sab be
que fou criat
anal Dalmau del Sarrat
essent poltret
fou dels Frares de Poblet
de una vinguda,
y despues los de Moguda
al varen comprá
per servir de borá
per la eugassada,
y despres altra vegada
per tenir pas
lo va comprar un Cuyás
sent Caball fet
per portar matons y llet
á Barcelona:
jau dirá tota persona
quil conegué
que fou caball molt lleugè
sents duptari,
tan mon Pare com mon Avi
afins foren vells
tingueren lo nom de Reys
de Obadelupas,
y mon Pare per mes hupas
fou elegit
per caball den Galderich
lo Riu de Arenas:
aqui se comensan mas penas
y mon torment,
essent jo de naxament
pobre y Reyal
de un llinatje principal
siga jo estat
pobre de solemnitat
ab gran desgracia,
be puch dir ab eficacia
que jo nasquí
baix lo signe de escorpí
desventurat;
puig may me som vist ferrat
de cuatre potas
vestit de albardas rotas
sempre so anat
com y tambè faixat
ab singlas vellas
perseguit de totas penas
y afliccions,
apretantme los talons
ab las espuelas
pelat de ancas y esquena
á bastonadas,

y may me han sobradas fabas
al morralet
y aixís be puch dir de cert
que mon torment
jam prevé del naixament
ma gran fortuna;
la Mare de una caiguda
se va espatllá
y axó la feu pulliná
antes de temps
sobre una pila de fems
me va llansá,
ni menos me va llepá
sent natural
que qualsevol animal
llepa los fills,
estant ella ab los perills
de la cayguda
y dels dolors del part vensuda
perdé la vida;
una Cabra fou la dida
quem va criá
y ab sa llet me alimentá
mes de un any,
de aqui prevé mon afany
que som quedat
petit y desfigurat
faltat despais;
considereu los treballs
que jo passí
en casa den Bellvehí
en ma criansa
tot carregat de menjansa
ronya y llagastas,
sem baren menjar las ratas
cua y orellas,
considerau las gran penas
que vaix pasar,
jo no anava al dematí á pasturá
ab lo demés bestiá,
perque als pastors
quan me veyan peresós
sempre me deixaban
y molts matins me trobaban
ab fems colgat,
y com era un poch tart
lo Bellvehí
me donaba al bon matí
ab un vergás
me feya apresurar lo pas
fins á la era,
despres era la quimera
ab la mestresa.
que eixía mol depressa
ab una escombra
y mentras que veya la sombra
me las cascaba,
y mes de axó me blasfemaba
á mil desastres
perque me menjaba las pastas
de las gallinas
me hauria donat macsinas
ab la quimera,
y si fos estada etxisera
me donaba golls
perque li matava als polls
á cop de peus;
ab assó ja compendreu
sens duptar
lo gran rigor de penar
que jo he passát
vehentme despreciat
de Amo y Mestresa,
tot eran rahons y fresa,
contra de mí
aqueix viure vaitg tení
fins á un any,
despres un del Estany
me va comprá
ahont me vaitg repará
ab lo xarreix
vaitg posar un poch de greix
á la tardó,
mes al ivern la fredó
me tormentaba
perque tant sols rosegaba

alguns timons;
lo Amo ab bonas rahons
me consolaba
y per regalo me donaba
algun nap de Bou;
si percás menjaba prou
era ab gran manya,
despres vinguè la campanya
de Portugal
y me comprà un oficial
de los dragons
pera portar dos minyons
que eran fills seus,
foren pitjor que Jueus
contra de mi,
tots me volian punyí
ab las espuelas;
considereu las grans penas
que vaig passá
ab lo haber de travessá
tota la Espanya
y moltas nits á campanya
las vaitg passá
sens poder rosegá
ni grá ni palla
y haber de portar canalla
sobre de mi
y cuant no podía segui
los bagatgers
los soldats sens mes ni mes
á garrotadas,
me feyan moltas vegadas
besar en terra:
despres se plegá la guerra
y lo oficial
se quedá en Portugal
y me vengué
à un que era vivandè
de Sarriá
á casa sua me maná
y me daba fals
pera curar de los mals
de la campanya;
despres ab un de Sardanya
me baratà
que feya lo Sardá
una vida trista,
despres un contrabandista
me va comprá
que penso que li vaitg costá
molts pochs diners:
una encuantra ab galliners
varem tení
del cual me varen ferí,
sobre las ancas,
al Hostal de Rocas blancas
me vaitg curá
y lo hostalé sem va quedá
per cobrar lo gasto
despres me vengué barato
á un marxán
que era de San Juan
las Abadesas:
si may me he vist pobresas
va ser allá
que no podia caminá
de magresa;
despres á la fira de Manresa
me va despedí
que ab un dia vaitg tení
set ó vuit amos:
seria llarch al contaros
lo quem passá,
despres la sort me tocá
que me prengué
un afamat Sabaté
de Taradell,
vaix estar un temps ab ell
tractat tal cual
lo que ell tenia mal,
que cuant la feyna
si acas perdia no reya
de cuatre dias,
tenia algunas fullías
de temerari;
despres lo fill del Clavari

de Viladrau
me prengué en senyal de pau
pera adobarme,
y me acabá d' espatllarme
traginant bigas,
vaitg fer unas grans fatigas
estan ab ell
que nom quedá sino la pell
y la ossa,
com ja era prop ma fossa
que estaba mal
quant al Puig de Sant Marsal
me encaminá,
nom donaba per menjá
sino carlinas,
que grana per las Gallinas
tan sols no hi habia,
men cohian cada dia
per parolada
naps y falgueras trinxadas
y alguna poma,
se pensaba lo pobre home
ferme posar greix
com baitg fer ab lo xarreix
alli en lo Estany,
me tingué algun mitg any
y me baratá
y ahont vaitg vení á pará
ser dels Gitanos;
may mes tindré millors amos
que foren ells
que me feren posar pells
en las nafras,
y rodant de uns á altres
vinguí á pará
que á Roda me replegá
un Tornè,
mes poch dias me tingué
y me va fiá,
á la casa vaitg aná
de un Farré,
quinse dias me tingué
sens grá ni palla
ni tant sols una malla
en lo calaix,
jo deya den baix en baix
assó va magre;
després li queya la paga
y per fer al dinè
va sercar un mercadé
del lloch mateix
que es el que ara me posueix
actualment,
feyan judici la gent
será arribat
lo temps de ma vayedat
tenir bon temps,
com jo no tenia dents
deya lo mon
va á la casa del sagon
triunfará,
y lo que me va atropellà
al portar lo sach
que anava tct entravesat
baixant al pont
y á la baixada de la font
queya per terra
y de aquí venia la guerra
ab lo fadrí
que quant eram al molì
me apalaba,
pero tot me aconsolaba
menjant segor,
mes ara que no va lo forn
que no hi ha fleca
fas una vida tan seca
que es crueltat,
lo Amo es interesat
que tot mu plany,
perque veu que ningun guany
ab mi no hi ha;
ell me voldria passá
ab bardulagas,
y tinch unas dents tan llargas
al dematí
que cuasi no las puch cubrí

ab los llavis
jo passo per mil agravis
y afliccions,
se burlan de mi los minyons
y la gent gran
y moltas voltas me fan
mil vituperis,
quant jo veitg que no tinch medis
tinch de sufrir,
tinch de penar per morir
això es cert
que sim donan lo morralet
ab poch menjá
sempre mi farán empipá
tres ó cuatre horas,
afavorit de las donas
may ne so estát
per donarmen un grapát
tant sols de grana
la Mestresa es Vigatana
per diro tot,
y men fa dormir á la cort
que sembla als llims,
y men tira los orins
sobre de mi;
tot això tinch de sufrí
sensa dir pestas
jo no bech sino á las festas
perque los minyons
me apretan los talons
y me donan beure,
no hi son per deixarme seure
sino per corre
qui ha de tenir patxorra
per tant sufrí
tothom se burla de mi
sens duptari
que fins lo estrafalari
del carnisè
solament isca al carrè
ja me mou bregas
ell me ha llevadas las serras
y lo tupét
que jol tenia molt ben fet
que feya goitg
me ha posat á tay de boitg
la cabellera:
ó si cuant jo li prengui quimera
me previnch
ab las pocas dents que tinch
al mosegaba
y si li atrapo li llevaba
las orellas,
ja eran bastantas mas penas
per ser burlát
y ara quem veurán xullát
será pitjor
quant me penso anar millor
se me aumenta lo mal
de tothom universal
som jo burlát
y de molts som reparàt
per la raresa
que jo de naturalesa
tinch lo pel blanch,
sempre estich gras com un banch
Ivern y Estiu,
ma boca sembla que riu
en quiscun temps
tinch mes llargas las dents
que no los llavis,
encara que fassian agrabis
jo sempre rich,
de estatura som petit
com una Cabra,
encara que sia magre
som entonát,
camino entrevessát
per las baixadas
y vaitx las demès vegadas
ab lo cap alt,
may no som estat malalt
sino de fam,
de cua tinch un gran ram
y millor serras
ahont me feyan las trenas

per adornarme,
dias antes de xullarme
lo carnisé,
quim conega dirá be
la veritat
del que jo vos he contat
no hi ha res de fals:
ja haureu ohit mos mals
perfectament
com sempre estich permanent
pera partir,
pero antes de morir
es mon intent
de ordenar testament
per disposar
tot lo quem queda per dar
fins al morir
pero no podré resistir
de assi al devant
si jo tinch de penar tant
pobre de mi
que non podré eixí
perque so vell,
vos ho dirá lo pinsell
que ha fét ma efigie
vint y un any y un dia
tinch jo contat
reconeixent ma edat
ques tan crescuda
es molt dificil que puga
jo resistir,
y aixi men vas á morir
y perque tingau ventura
os deixo la ferredura.

PER CONCLUSIÓ DE LA VIDA DEL CABALL

se posan las dos seguens Faules.

I.ª

Essent vist per un dejectat Caball, que son Senyor feya grandìsimas festas á una simple Gosseta, per las caricias que aquella li mostrava, digué en si mateix aquestas paraules. Si aquest xiquet animal es nat en tant alt grau de aquest quins senyoreja, quant mes li guanyaré jo la voluntat, si li fas algunes enamarades festas, com jo en moltes singuralitats á la Gosseta excedesca. Inmaginat per lo Caball un astut remey; venint un dia lo Senyor á la sua posada isqué promptament del estable, y corrent envérs aquell ab inumerables relinxes li posá les potes sobre los muscles, comensantlo á llepar com feya la Gosseta, per hont, á mes de la sua poderosa carrega, li embrutá tota la roba. Mes cridant lo Senyor ab espantables crits, y demanant adjutori, fou per los Criats de aquell, ferit de tant cruelíssímes bastonades, quel deixaren ja casi mort sobre la terra. Persuadeix aquesta faule, que algú no deu exercitarse en mes de lo que requereix la sua natural condició, sino seguirli aixi com lo insensat Caball, que volguent fer mes del que lo seu natural requeria, passá perill de perdrer la vida. *Ningú deu fer mes de alló que sap ó te de instin.*

2.ª

Encontrantse en un estrét camí un presumit Caball, ornat de xapades guarnicions, ab un dejectat Ase, carregat de inmundos fems, no vehent en aquell algun senyal de obediencia, ni apartanse perque ell pogués passar, li digué aquestes superbissimes paraules: Si no per derogar á la mia excelencia, te dilateria; per hont espantanse lo carregat Ase de la delació del arrogant Caball, enderesá als inmortals Deus gravissims clamors de aquell. Se seguí poch temps, que debilitantse lo Caball per la antigua vellesa, fou destinat per lo seu Senyor al ofici de la agricultura; y treballant per los espayosos camps, fou vist del menyspreat Ase, lo cual admirát de la sua espantable diformitat, li digué en aquesta forma: Quet han aprofitat las xapades guarnicions, per las cuals ab tan superbes paraules me injuriaves? Tots exercim un mateix ofici, y en lloch de la dorada sella, te veitg la oprobiosa y esquinsada albarda. O com te era olvidat aquell vulgar que diu: *No hi ha Caball que flach Rosí no torne.* Tot estás circuhit de afliccions, miserable per les cuals te veitg tan diforme, que estich duptant que tu sies. Amonesta aquesta faula, que lo abundant Rich en lo temps de la sua prosperitat, no deu menysprear lo miserable Pobre, perque si venen adversitats no sia afligit de aquell ab oprobioses paraules. *Nos deu burlar lo Rich del Pobre.*

Manresa: Imprenta y Litografía de Lluis Roca, S. Miquel, 15. *Modelo n.º* 15.